

การบริหาร : การจัดการโรงเรียน

นำเสนอเมื่อ : 16 พ.ค. 2552

การบริหาร : การจัดการโรงเรียน

เรียบเรียงโดย พระครูปลัดจิตตวิชัย จิตฺติชโย[1]

“การบริหาร” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “**Administration**” คำนี้นิยมใช้กับองค์การทางรัฐกิจ หรือราชการ มีหัวหน้าที่เรียกว่า “**ผู้บริหาร**” (**Administrator**) รับผิดชอบ ส่วนอีกด้านหนึ่งมีการใช้คำว่า “การจัดการ” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “**Management**” คำนี้นิยมใช้กับองค์การทางธุรกิจ มีหัวหน้าที่เรียกว่า “**ผู้จัดการ**” (**Manager**) ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกันแต่ นิยมใช้ต่างกัน ในที่นี้ เรื่องของการบริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะเน้นโรงเรียนที่เป็นของรัฐบาล จึงขอใช้คำว่าบริหารตลอดไป คำนี้มีผู้ให้ความหมายไว้มากหลายทัศนะด้วยกัน ดังนี้

1. ชูบ กาญจนประกร กล่าวว่่า “**การบริหารหมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติ การให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน จะเห็นได้ว่าการบริหารงานนี้ จึงใช้ กากับแสดงให้ เห็นลักษณะการบริหารงานแต่ละประเภทได้ เสมอแล้วแต่กรณีไป แต่ถาเป็นการทำงานโดยบุคคลคนเดียว เราเรียกการทำงานเฉย ๆ เท่านั้น”**

2. สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่่า “**การบริหารคือการใช้ศาสตร์และศิลปะ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ”**

3. จุมพล สวัสดิยากร กล่าวว่่า “**การบริหารคือการทำงานที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน”**

4. พันัส หันนาคินทร กล่าวว่่า “**การบริหารหมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารให้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมี จัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ”** (ทวน พิณรุฬัณฐ, 2528 : 2 - 3)

จากความหมายที่กล่าวแล้ว พอสรุปได้ว่า การบริหารเป็นเรื่องของ

1) คณะบุคคล มีใช้คนใดคนหนึ่ง

มีเป้าหมาย(๒)ที่คณะบุคคลกำหนดร่วมกัน เห็นพ้องต้องกัน

(3) มีกิจกรรม การงาน หรือการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายนั้น

ซึ่งทุกคนต้องร่วมกันทำร่วมกันรับผิดชอบ

โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำซึ่งต้องอาศัยหลักวิชาความรู้ที่ว่าด้วยศาสตร์และศิลป์

จึงจะทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ

5. ภิญโญ สาธร กล่าวว่่า “**การบริหารการศึกษาคือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน และสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในดานการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน** (ทวน พิณรุฬัณฐ, 2528 : 7)

6. สมบูรณ์ พรรณาภพ กล่าวว่่า “**การบริหารการศึกษาคือการดำเนินการต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในดานต่าง ๆ อย่างเต็มที่ และเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างเอกัตบุคคล เพื่อให้เขาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม”** (ทวน พิณรุฬัณฐ, 2528 : 7 - 8)

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า

การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินการของคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จัดให้กับทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมหรือชุมชน โดยมีหวังที่จะให้เจริญงอกงามและเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของชุมชน

ดังนั้นโรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งต้องทำหน้าที่การบริหารการศึกษา มีผู้บริหารการศึกษาของโรงเรียนรับผิดชอบสูงสุดร่วมกับคณะครูและผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมทั้งตัวแทนประชาชนด้านที่เขามารวมกิจกรรมการดำเนินในลักษณะต่าง ๆ จัดบริการทั้งทางวิชาการและอื่น ๆ ให้แก่คนทุกเพศทุกวัยในชุมชนนั้น ตลอดจนความต้องการของชุมชน และเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

งานบริหารโรงเรียน บางครั้งก็เรียกว่า “งานบริหารการศึกษา” หรือ “ภารกิจของการบริหารการศึกษา” ได้มีการแบ่งขอบข่ายของงานไว้หลายที่คณะด้วยกัน ดังนี้

1. Kimbrough และ Nunnery ได้แบ่งงานบริหารโรงเรียนไว้ 8 ประการด้วยกันคือ

งานพัฒนาองค์การและธำรงไว้ซึ่งองค์การ

- 1.2 งานบริหารหลักสูตรและการสอน
- 1.3 งานบริหารเศรษฐกิจการศึกษา
- 1.4 งานธุรการ
- 1.5 งานบริหารบุคลากร
- 1.6 งานกิจการนักเรียน
- 1.7 งานสร้างภาวะผู้นำในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
- 1.8 งานด้านการประเมินผล การวิจัย และสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

2. Ramseyer และคณะ ได้ทำการวิจัยงานบริหารโรงเรียน สรุปได้ 8 ประการดังนี้

งานพัฒนาการสอนและหลักสูตร

- 2.2 งานธุรการ การเงิน และบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 2.3 งานการเป็นผู้นำของชุมชน
- 2.4 งานบุคคล
- 2.5 งานอาคารสถานที่
- 2.6 งานจัดสรรรับส่งนักเรียน
- 2.7 งานจัดระบบบริหารโรงเรียนให้ถูกต้อง
- 2.8 งานปกครองดูแลนักเรียน

3. Smith กับคณะ ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 7 ประการ คือ

งานวิชาการ

- 3.2 งานบุคคล

3.3 งานกิจการนักเรียน

3.4 งานการเงิน

3.5 งานอาคารสถานที่

3.6 งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

4. Campbell และคณะ ได้แบ่งภารกิจของงานบริหารการศึกษาไว้ 6 งานใหญ่ คือ

งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.2 งานด้านหลักสูตรและการสอน

4.3 งานด้านกิจการนักเรียน

4.4 งานด้านการบริหารงานบุคคล

4.5 งานด้านการบริการอาคารสถานที่ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

4.6 งานด้านธุรการและการเงิน (เซวาร์ มณีวงศ์, 2528 : 7)

5. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แบ่งงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 6 งาน และได้แบ่งสัดส่วนให้มีความสำคัญกับงานต่าง ๆ ดังนี้

5.1 งานวิชาการ	40 %
5.2 งานบริหารบุคคล	20 %
5.3 งานบริหารกิจการนักเรียน	20 %
5.4 งานธุรการ – การเงิน	10 %
5.5 งานอาคารและสถานที่	5 %
5.6 งานสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	5 %

6. การวิจัยของนิสิตนักศึกษาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษาต่าง ๆ พบว่ามีงาน 5 ประเภท และจัดอันดับความสำคัญของงานไว้ดังนี้

งานด้านต่าง ๆ	เขตการศึกษา												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	กทม.
1. งานด้านวิชาการ	3	4	4	2	2	4	3	3	2	3	4	4	3
2. งานบริหารงานบุคคล	2	2	3	1	3	1	1	2	1	2	1	2	4
3. งานบริหารกิจการนักเรียน	4	3	1	4	4	3	4	1	2	1	3	3	2
4. งานธุรการ การเงินและการบริการ	1	1	2	3	1	1	2	4	4	4	2	1	1
5. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

(นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์, 2525 : 98 – 99)

7. งานของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบไปด้วย

- 7.1 งานการผลิตกำลังคน ตามความต้องการของสังคม ในสาขาวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ
- 7.2 งานการพัฒนาบุคคล ให้มีความรู้และคุณธรรมที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาประเทศ
- 7.3 งานค้นคว้าวิจัย
- 7.4 งานบริการทางวิชาการแก่สังคม
- 7.5 งานทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม

ซึ่งอาจสรุปได้ว่า มีงานการสอน งานค้นคว้าวิจัย งานบริการทางวิชาการแก่สังคม และงานทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522 : 42 – 45) จากการศึกษางานบริหารการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับแล้ว โรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกระดับ มีงานหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบริการชุมชน
3. งานค้นคว้าวิจัย ทั้งในส่วนที่ผลิตเอง และส่วนที่นำผลวิจัยมาใช้เผยแพร่
4. งานทำนุบำรุงรักษามรดกทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี (เชาวน์ มณีวงษ์, 2528 : 6)

---

[1] อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร

น.ส.เอก, ศน.บ.(ปรัชญา), ศศ.ม.(การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น)